

INAQUE

SIMONE DE BEAUVOIR

ZLOMENÁ ŽENA

PREKLAD
IVANA DOBRAKOVÁ

Simone de Beauvoir

Zlomená žena

Simone de Beauvoir

LA FEMME ROMPUE

précédé de L'ÂGE DE DISCRETION et de MONOLOGUE

COPYRIGHT © Éditions Gallimard, Paris, 1967

TRANSLATION © Ivana Dobráková 2021

COPYEDITING Jana Šulková

COVER & ILLUSTRATION © Barbora Šajgalíková

SLOVAK EDITION © Inaque 2021

ISBN 978-80-8207-121-7

ISBN E-BOOK 978-80-8207-122-4

Simone de Beauvoir

Zlomená žena

Věk diskrétnosti a Monológ

INAQUE

Vek diskrétnosti

9

Monológ

69

Zlomená žena

95

VEK DISKRÉTNOSTI

Zastali mi hodinky? Nie. Ale zdá sa, že ručičky nenapredujú. Nepozerať sa na ne. Myslieť na čosi iné, na čokoľvek: na uplynulý deň, pokojný a všedný napriek rozrušenému očakávaniu.

Dojatie po zobudení. André ležal schúlený na posteli, s maskou na spanie, ruka opretá o stenu v detskom geste, akoby pri zmätočnom snení potreboval cítiť oporu sveta. Sadla som si na kraj postele, položila som mu ruku na plece. Stiahol si masku, na jeho vyjavenej tvári sa objavil úsmev.

„Je osem hodín.“

Doniesla som do knižnice podnos s raňajkami a vzala si už spolu prelistovanú knihu, ktorú som dostala včera. Aká otrava všetky tie táraniny o nemožnosti komunikácie! Ak chcete komunikovať, takým či onakým spôsobom sa vám to podarí. Nie s každým, samozrejme, ale s dvoma-troma ľuďmi. Stáva sa mi, že Andrému zamlčím zlú náladu, ľútosť či drobné starosti, nepochybne má aj on svoje menšie tajomstvá, ale v podstate vieme jeden o druhom všetko. Naliala som do šállok čínsky čaj, horúci a čierny. Vypili sme ho, prechádzajúc si poštu; júlové slnko zaplavovalo miestnosť. Koľkokrát sme už sedeli tvárou v tvár za týmto stolíkom, pred šálkami čierneho a horúceho čaju? A opäť zajtra, o rok, o desať rokov... Ten okamih mal v sebe sladkosť spomienky a radosť príslubu.

Mali sme tridsať alebo šesťdesiat? Andrému dosť skoro obeleli vlasy: kedysi to pôsobilo ako koketéria, sneh zdôrazňujúci matnú sviežosť jeho pokožky. Stále je to koketéria. Pokožka stvrdla a popraskala ako stará koža, ale úsmev pier a očí si zachoval svetlo. Hoci to album fotografií vyvracia, jeho obraz zamladi sa prispôsobuje dnešnej tvári: v mojom pohľade nemá žiadny vek. Dlhý život so smiechom, slzami, hnevom, objatiami, priznaniami, mlčaním, zanietením, až sa niekedy zdá, že žiadny čas neubehol. Budúcnosť sa stále naťahuje do nekonečna. Postavil sa: „Nech ti dnes ide práca od ruky,“ priprial mi.

„Aj tebe nech sa v práci darí.“

Nič na to nepovedal. Pri takomto bádani sa nutne vyskytujú obdobia, keď prešľapujete na mieste; teraz sa s tým zmieruje ťažšie než kedysi.

Otvorila som balkónové dvere. Paríž bol cítiť asfaltom a búrkou, prikvačený ťažobou letnej horúčavy. Očami som sledovala Andrého. Možno práve v týchto okamihoch, keď ho sledujem vzdľať sa, pre mňa existuje s tou najznepokojivejšou očividnosťou; vysoká silueta sa zmenšuje, no zároveň každým krokom načrtáva cestu svojho návratu. Zmizne, ulica sa zdá prázdna, ale v skutočnosti je to silové pole, ktoré ho celkom prirodzene pritiahne späť ku mne; táto istota ma dojíma ešte viac než jeho prítomnosť.

Ostala som dlhú chvíľu na balkóne. Zo svojho šiesteho poschodia obsiahnem veľký kus Paríža: holuby letiace ponad bridlicové strechy a nepravé kvetináče v podobe komínov. Červené a žlté žeriavy – päť, deväť, desať, napočítam ich desať – zahradzujú oblohu svojimi železnými ramenami, napravo môj pohľad narazí na vysoký múr prevŕtaný malými dierami: nová budova, všimnem si tiež veže v tvare hranolov, čerstvo postavené mrakodrapy. Odkedy sa ostrovček zeme uprostred Boulevard Edgar-Quinet premenil na parkovisko? Do očí mi udrie novosť tejto panorámy, a predsa si nespomínam, že by som videla aj inú. Chcela by som si pozrieť vedľa

seba oba výjavy – predtým aj potom – a nechať sa ohromiť ich rozdielmi. Ale nie. Svet sa tvorí pred mojimi očami vo večnej prítomnosti, tak rýchlo si zvykám na jeho tváre, až sa mi zdá, že sa nemenia.

Kartotéka a biele papiere ležiace na stole ma nabádali pracovať, ale slová tancujúce v hlave mi bránili v sústredení. „Dnes večer tu bude Philippe.“ Po takmer mesačnej neprítomnosti. Vošla som do jeho izby, kde sa ešte povalujú knihy, papiere, starý sivý pulóver, fialové pyžamo, do izby, ktorú sa neviem odhodlať prerobiť, lebo nemám čas, peniaze, lebo nechcem uveriť, že Philippe mi prestal patriť. Vrátila som sa do knižnice naplnenej vôňou veľkej kytice čerstvých ruží prostých ako hlávkový šalát. Ohromuje ma, že byt sa mi kedysi mohol zdať pustý. Nič mu nechýbalo. Môj pohľad zľahka pohladili ostré a nežné farby vankúšikov rozhodných na pohovkách, poľské bábiky, slovenskí zbojníci, portugalské kohúty poslušne stáli na svojich miestach. „Bude tu Philippe...“ Vyviedlo ma to z miery. Pri smútku môžete plakať. Ale netrpezlivé očakávanie radosti nie je ľahké skrotiť.

Rozhodla som sa, že sa pôjdem nadýchať vône leta. Veľký černocho oblečený v modrom pršiplášti a sivom plstenom klobúku ledabolo zametal chodník: predtým to bol Alžírčan tehlovej farby pleti. Na Boulevard Edgar-Quinet som sa zamiešala do davu žien. Keďže ráno už takmer nevychádzam von, trh sa mi zdal exotický (toľko trhov, ráno, pod toľkými oblohami). Jedna starenka krivkala od stánku k stánku, pramene vlasov pevne stiahnuté dozadu, zvierajúc rúčku svojho prázdneho košíka. Kedysi som starcom nevenovala pozornosť – považovala som ich za mŕtvych, ktorých nohy sa ešte hýbu –, no teraz ich vidím: muži, ženy, len o niečo starší odo mňa. Túto som si všimla v deň, keď si u mäsiara pýtala odrezky pre svoje mačky. „Pre svoje mačky!“ zvolal, keď odišla. „Nemá mačku. Uvarí si to ako hovädzie so zeleninou!“ Mäsiarovi sa to zdalo smiešne. Za okamih pozbiera zvyšky pod stánkami, prv než ich veľký černocho zametie do struhy.

Prežiť so stoosemdesiatimi frankmi mesačne; v tejto situácii je ich vyše milióna a ďalšie tri milióny sú len o niečo menej chudobní.

Nakúpila som ovocie, kvety, potĺkala som sa tam. Ísť do dôchodku znelo trochu ako patriť do starého železa, tie slová ma mrazili. Rozpätie voľného času ma desilo. Mýlila som sa. Akoby mi bol čas trochu voľný v pleciach, ale viem sa zakašať. A aká radosť žiť bez príkazov, bez nútenia sa. Niekedy sa ma predsa len zmocní ohromenie. Spomínam si na svoje prvé pracovné miesto, na svoju prvú triedu, suché listy, ktoré mi šušťali pod nohami v tú jeseň na vidieku. Vtedy sa mi deň odchodu do dôchodku – od ktorého ma delil časový úsek takmer dvakrát taký dlhý ako môj celý dovtedajší život – zdal neskutočný ako samotná smrť. A prosím, už pred rokom nastal. Prekročila som aj ďalšie hranice, ale menej zásadné. Táto je neúprosná ako železná opona.

Vrátila som sa, sadla som si za stôl: bez práce by sa mi aj toto radostné jesenné ráno zdalo fádne. Okolo jednej som si dala prestávku, aby som prichystala stôl v kuchyni, takmer rovnakej ako kuchyňa starej mamy v Milly – rada by som opäť videla Milly –, s rustikálnym stolom, lavicami, medeným riadom, plafónom s viditeľnými trámami, ibaže je v nej plynový sporák namiesto liatinovej piecky a chladnička. (V ktorom roku sa vo Francúzsku objavili chladničky? Tú svoju som si kúpila pred desiatimi rokmi, ale vtedy to už bol bežný tovar. Odkedy? Ešte pred vojnou? Tesne po nej? Ďalšia z vecí, na ktoré si už nespomínam.)

André prišiel neskoro, vopred ma na to upozornil: cestou z laboratória sa zúčastnil na protiatómovej schôdzi. „Ako to prebehlo?“ spýtala som sa.

„Spísali sme nový manifest. Ale nerobím si ilúzie. Nebude mať väčšiu odozvu než tie predošlé. Francúzi na to kašľú. Na hrozbu, na atómovú bombu všeobecne, na všetko. Niekedy mám chuť zdrhnúť inam: na Kubu, do Mali. Nie, vážne o tom snívam. Tam ešte človek môže spraviť čosi užitočné.“

„Už by si nemohol pracovať.“

„To by nebolo také veľké nešťastie.“

Položila som na stôl šalát, šunku, syr, ovocie.

„Si až taký znechutený? Nie je to prvýkrát, čo sa točíte v kruhu.“

„Nie.“

„Tak potom?“

„Nechceš to pochopiť.“

Často mi opakuje, že všetky nové myšlienky už prichádzajú od jeho spolupracovníkov, že je príliš starý na to, aby niečo vymyslel. Neverím mu.

„Ach, viem, na čo myslíš,“ povedala som. „Neverím tomu.“

„Robíš chybu. Posledný nápad som mal pred pätnástimi rokmi.“

Pätnásť rokov. Žiadne z jeho hluchých období netrvalo tak dlho. Ale ak sa ocitol v takejto situácii, nepochybne potrebuje pauzu, aby našiel novú inšpiráciu. Spomeniem si na Valéryho verše:

Každý atóm ticha
je šancou na zrelé ovocie.

Tento pomalý pôrod prinesie nečakané ovocie. Ešte sa neskončilo dobrodružstvo, ktorého som sa vášnivo zúčastňovala: pochybnosti, zlyhanie, nepríjemné prešľapovania na mieste, potom svetlo, ktoré zahliadnete, nádej, potvrdená hypotéza: po týždňoch a mesiacoch úzkostlivého čakania prichádza opojenie z úspechu. Andrého práci som veľmi nerozumela, ale moja zanovitá dôvera posilňovala tú jeho. A naďalej ostáva nedotknutá. Prečo mu ju viac neviem vyjadriť? Odmietam uveriť, že v jeho očiach už nikdy neuvidím žiarivú horúčkovitú radosť z objavu.

„Nie je dôvod myslieť si, že nechytíš druhý dych,“ vyhlásila som.

„Mýliš sa. V mojom veku už má človek myšlienkové ná-

vyky, ktoré brzdia invenciu. A z roka na rok sa čoraz horšie orientujeme.“

„Porozprávame sa o tom o desať rokov. Možno spravíš svoj najväčší objav v sedemdesiatke.“

„To je tvoj typický optimizmus. Garantujem ti, že nie.“

„To je tvoj typický pesimizmus.“

Zasmiali sme sa. A predsa sa niet čomu smiať. Andrého porazenectvo nie je opodstatnené, tentoraz mu chýba správny úsudok. Áno, Freud vo svojich listoch napísal, že v istom veku už nič nevymyslíte a je to skľučujúce. Ale bol vtedy omnoho starší než André. Jednako však, nech je aj táto moróznosť nepodstatnená, nezarmucuje ma o nič menej. Ak sa jej André poddáva, znamená to, že má naozaj veľkú krízu. Prekvapuje ma to, ale faktom je, že sa nevie zmieriť s tým, že prekročil šesťdesiatku. Mňa ešte baví tisíc vecí, jeho nie. Kedysi sa zaujímal o všetko, teraz je hotový zázrak dostať ho na film, výstavu či k priateľom.

„Aká škoda, že už nechodíš rád na prechádzky,“ pozdychla som si. „Sú také pekné dni! Práve som si hovorila, že by som sa rada vrátila do Milly a do lesa vo Fontainebleau.“

„Ohromuješ ma,“ usmial sa. „Poznáš celú Európu a chcela by si opäť vidieť okolie Paríža!“

„A prečo nie? Kolegiálny kostol v Champeaux nie je menej pekný len preto, že som vystúpila na Akropolu.“

„No dobre. Len čo sa o štyri-päť dní zavrie laboratórium, sľubujem ti veľký výlet autom.“

Mali by sme čas podniknúť viac než jeden, lebo ostaneme v Paríži až do začiatku augusta. Ale bude mať na to chuť? „Zajtra je nedeľa. Nemáš voľno?“ spýtala som sa.

„Bohužiaľ nie. Veď vieš, večer bude tlačová konferencia o apartheide. Doniesli mi kopu materiálov, na ktoré som sa ešte ani nepozrel.“

Španielski a portugalskí politickí väzni, prenasledovaní Iránci, konzskí, angolskí a kamerunskí rebeli, venezuelskí, peruánski, kolumbijskí partizáni, vždy je pripravený pomôcť

im v rámci svojich možností. Schôdze, manifesty, mítingy, letáky, delegácie, nič ho neodradí.

„Preháňáš to.“

„Prečo? Čo iné by som mal robiť?“

Čo robiť, keď svet stratil farby? Neostáva iné, než zabíjať čas. Tiež som si prešla zlým obdobím, pred desiatimi rokmi. Bola som znechutená svojím telom, Philippe náhle dospel, po úspechu mojej knihy o Rousseauovi som sa cítila prázdna. Starnutie ma skľučovalo. No potom som začala písať štúdiu o Montesquieuovi, podarilo sa mi dotlačiť Philippa na doktorandské štúdium. Zverili mi kurzy na Sorbone, ktoré ma bavili ešte viac než literárna prípravka na École Normale Supérieure. Zmierila som sa so svojím telom. Zdalo sa mi, že opäť ožívam. A dnes, keby si André tak ostro neuvedomoval svoj vek, ľahko by som zabudla na ten svoj.

Opäť odišiel a ja som znova ostala dlhú chvíľu na balkóne. Dívala som sa, ako sa na blankytnom pozadí oblohy otáča žeriav farby mínia. Očami som sledovala čierny hmyz, ktorý narysoval v azúre širokú spenenú a mrazivú stopu. Z večnej mladosti sveta sa mi tají dych. Veľa vecí, ktoré som milovala, zmizlo. No mnohé som získala. V predchádzajúci večer som stúpala po Boulevard Raspail a obloha bola karmínová; zdalo sa mi, že kráčam po cudzej planéte, kde by bola tráva fialová a zem modrá, stromy zakrývali červený odraz neónovej tabule. Andersen sa v šesťdesiatich rokoch nadchýnal, že prejde cez celé Švédsko za menej než dvadsaťštyri hodín, zatiaľ čo v mladosti mu tá cesta trvala týždeň. Zažila som podobné ohromenie: Moskva tri a pol hodiny od Paríža!

Taxík ma doviezol do Parc Montsouris, kde som mala stretnutie s Martine. Keď som vošla do záhrady, vôňa pokosenej trávy mi stisla srdce: vôňa horských pasienkov, kde som kráčala s batohom na pleciah a s Andréom v závese, dojmavá ako vôňa lúk môjho detstva. Donekonečna sa odrážajúce odlesky a ozveny; objavila som, aké príjemné je mať za sebou dlhú minulosť. Nemám čas spomínať na ňu, ale občas ju z ni-

čoho nič zazriem v priezračnej hĺbke prítomného okamihu; zafarbujú ho a osvetľujú, ako sa skaly či piesok odrážajú v ligote mora. Kedysi som sa kolísala projektmi, príslubmi, teraz moje pocity a radosti zahaľuje do zamatu tieň minulých dní.

„Dobrý deň.“

Na terase kaviarne s reštauráciou pila Martine citronádu. Husté čierne vlasy, modré oči, krátke šaty s oranžovými a žltými pruhmi, so štipkou fialovej: pekná mladá žena. Štyridsať rokov. Usmiala som sa; keď som mala tridsať, Andrého otec sa o jednej štyridsiatničke vyjadril ako o „peknej mladej žene“ a tie isté slová mi prichádzali na pery v súvislosti s Martine. Takmer všetci sa mi teraz zdajú mladí. Úsmev mi opätovala: „Doniesli ste mi vašu knihu?“

„Samozrejme.“

Pozrela sa na venovanie: „Ďakujem,“ hlesla dojato. „Neviem sa dočkať, až si ju prečítam. Ale koniec školského roka je nabitý. Budem musieť počkať do 14. júla,“ dodala.

„Rada sa dozviem váš názor.“

Dôverujem jej úsudku, čo znamená, že sa takmer vždy zhodneme. Cítila by som sa s ňou celkom spriaznená, keby si voči mne neuchovávala trochu niekdajšej úcty žiačky k profesorky, hoci teraz je už sama profesorkou, vydatou ženou a matkou rodiny.

„Dnes je náročné vyučovať literatúru. Bez vašich kníh by som naozaj nevedela, ako sa k tomu postaviť. S touto ste spokojná?“ spýtala sa nespomene.

Usmiala som sa: „Na rovnu, áno.“

V jej očiach sa zračila ďalšia otázka, no netrúfala si ju sformulovať. Predišla som ju. Jej mlčanie ma podnecuje hovoriť viac než neuvážené otázky: „Viete, čo som zamýšľala: odraziť sa od hodnotenia kritických diel, ktoré vyšli od vojny, navrhnúť novú metódu, ktorá umožní preniknúť do diela autora presnejšie než kedykoľvek predtým. Dúfam, že sa mi to podarilo.“

Bolo to viac než dúfanie: presvedčenie, ktoré mi prežaro-

valo srdce. Pekný deň, páčili sa mi stromy, trávnik, aleje, kde som sa tak často prechádzala s priateľmi. Niektorí už umreli alebo sa naše životy rozišli. Našťastie na rozdiel od Andrého, ktorý sa už nevída s nikým, ja som sa spriatelila so žiačkami a mladými kolegyňami, mám ich radšej než ženy môjho veku. Ich zvedavosť podnecuje tú moju, ťahajú ma do svojej budúcnosti, preletiac ponad môj hrob.

Martine pohladila zväzok dlaňou.

„Predsa len do nej nazriem ešte dnes večer. Už ju niekto čítal?“

„Iba André. Ale literatúra nie je jeho vášňou.“

Už nič nie je jeho vášňou. A je rovnako porazenec, aj čo sa mňa týka. Hoci mi to nepovie, v hĺbke duše je presvedčený, že nech by som teraz podnikla čokoľvek, už to nijako nepríspeje k mojej reputácii. Netrápi ma to, lebo viem, že sa mýli. Práve som napísala svoju najlepšiu knihu a druhý diel zájde ešte ďalej.

„A váš syn?“

„Poslala som mu balík s korektúrami. Porozprávame sa o tom dnes večer, keď príde.“

Rozprávali sme sa o Philippovi a jeho dizertačnej práci, o literatúre. Martine rovnako ako ja miluje slová a ľudí, ktorí ich vedia používať. Ibaže sa necháva pohltiť prácou a domácnosťou. Odviezla ma domov svojim malým Austinom.

„Vrátite sa v dohľadnej dobe do Paríža?“

„Myslím, že nie. Z Nancy si pôjdem oddýchnuť rovno do departementu Yonne.“

„Budete trochu pracovať počas prázdnin?“

„Rada by som. Ale vždy mi chýba čas. Nemám vašu energiu.“

Nie je to otázka energie, povedala som si, keď som sa s ňou lúčila: nemohla by som žiť bez písania. Prečo? A prečo som sa tak horlivo snažila spraviť z Philippa intelektuála, keď André by ho nechal pustiť sa inými cestami? Ako dieťa a dospievajúcu ma knihy zachránili pred zúfalstvom, čo ma presvedčilo,

že kultúra je najvyššia z hodnôt, a preto sa na toto presvedčenie nedokážem pozeráť kritickým okom.

V kuchyni sa činila Marie-Jeanne pri príprave večere: na menu boli Philippove najobľúbenejšie jedlá. Overila som si, že všetko ide dobre, prečítala som si noviny a vyplnila ťažkú krížovku, ktorá ma zamestnala na trištvrte hodiny; niekedy ma baví ostať dlho sklonená nad krížovkou, kde sú slová prítomné, hoci neviditeľné: aby sa objavili, musí ich odkryť mozog; zdá sa mi, že ich vytrhávam z vrstvy papiera, v ktorej sa ukryli.

Keď som vyplnila posledné políčko, vybrala som zo šatníka najkrajšie šaty a sivoružovú šatku. V päťdesiatke sa mi moje róby zdali vždy buď príliš smutné, alebo príliš veselé, no teraz viem, čo si smiem dovoliť a čo nie, a obliekam sa bez problémov. Ale aj bez potešenia. Ten intímny, takmer nežný vzťah, ktorý som kedysi mala so svojimi šatami, sa vytratil. A predsa som si s uspokojením prezrela svoju siluetu. Philippe mi jedného dňa povedal: „Teda, poviem ti, zaobľuješ sa.“ (Nezdá sa, že by si všimol, ako som znovu nadobudla svoju líniu.) Začala som držať diétu, kúpila som si váhu. Predtým som si nevedela ani len predstaviť, že by som sa raz trápila svojou váhou. A prosím! Čím menej sa spoznávam vo svojom tele, tým viac sa cítim povinná sa oň starať. Je odo mňa závislé a starám sa oň s otrávenou oddanosťou, ako o starého, trochu nepôvabného zoslabnutého priateľa, ktorý ma potrebuje.

André doniesol fľašu šampanského, ktorú som dala vychlaďiť, trochu sme sa rozprávali a potom zavolať svojej matke. Robí to často. Ešte stále je pri sile, urputne bojuje v radoch komunistickej strany, ale predsa len má už osemdesiatštyri rokov, žije sama v dome vo Villeneuve-lès-Avignon: trochu sa o ňu strachuje. Smial sa do telefónu, počula som, ako niečo zvolal, bránil sa, ale rýchlo zmlkol. Manette je výrečná, len čo sa jej naskytne príležitosť.

„Čo ti porozprávala?“

„Je čoraz viac presvedčená, že päťdesiat miliónov Číňanov

zo dňa na deň prekročí ruské hranice. Alebo hodia hocikam bombu, len pre tú radosť, že vyvolajú svetovú vojnu. Obviňuje ma, že som na ich strane. Je nemožné presvedčiť ju o opakú.“

„Má sa dobre? Nenudí sa?“

„Rada nás uvidí, ale pokiaľ ide o nudu, netuší, čo to je.“

Ako pre učiteľku s troma deťmi bol pre ňu dôchodok šťastím, ktorého sa ešte nenabažila. Rozprávali sme sa o nej a o Čičanoch, o ktorých sme, tak ako všetci, len málo informovaní. André otvoril časopis. A ja sa opäť dívam na hodinky, ktorých ručičky, zdá sa, nenapredujú.

Zrazu sa objavil; zakaždým ma prekvapí, keď na jeho tvári uvidím harmonicky pomiešané matkine a Andrého úplne odlišné črty. Zovrel ma silno v náručí, vyslovujúc radostné slová, a ja som sa odovzdala jemnosti flanelového kabáta na mojom líci. Vyslobodila som sa, aby som pobozkala Irène; usmievala sa na mňa takým ľadovým úsmevom, až ma ohromilo, že cítim pod perami jemné a teplé líce. Irène. Vždy na ňu zabudnem, a pritom je vždy tam. Blondína s modrosivými očami, mäkkými ústami, ostrou bradou a niečím zároveň neurčitým a zanovitým na príliš širokom čele. Hneď som ju vymazala. Bola som sama s Philippom ako v časoch, keď som ho každé ráno zobúdzala pohladením po čele.

„Ani kvapku whisky?“ spýtal sa André.

„Nie, ďakujem. Dám si ovocný džús.“

Aká je len upravená! Oblečená, učesaná, s primeranou eleganciou, hladké vlasy, ofina zakrývajúca veľké čelo, jemný mejkap, strohý kostým. Často sa mi pri listovaní si nejakého ženského časopisu stáva, že si poviem: „Aha! Celá Irène.“ A tiež sa mi stáva, že ju pri opätovnom stretnutí len s námahou spoznávam. „Je pekná,“ tvrdí André. V niektoré dni s ním súhlasím: jemnosť uší a nosných dierok, perleťová hebkosť pokožky, ktorú podčiarkujú tmavomodré mihalnice. Ale ak trochu pohne hlavou, tvár sa rozmaže, vnímate už len